

Arkeologisk förundersökning 2021

Tullstorp 180:25 och 180:41, fornlämning L1988:3712, L1988:4372

LSS BOENDE

Malmö kommun
Skåne län

SKÅNE
ARKEOLOGI

Skånearkeologi
Rapport 2021:13

Per Sarnäs

Arkeologisk förundersökning 2021

Tullstorp 180:25 och 180:41,
fornlämning L1988:3712, L1988:4372

LSS BOENDE

Malmö kommun
Skåne län

Skånearkeologi

Per Sarnäs

Midgårdsgatan 3

216 19 Malmö

Tel: 0708-82 78 16

E-post: info@skanearkeologi.se

Webb: www.skanearkeologi.se

Arkeologisk förundersökning 2021

Tullstorp 180:25 och 180:41, fornlämning L1988:3712, L1988:4372

LSS boende

Malmö kommun

Skåne län

Skånearkeologi

Rapport 2021:13

Författare: Per Sarnäs

Grafisk form: Anders Gutehall

Omslagsbild: Per Sarnäs

Kartor: © Lantmäteriet/Metria ordernr 954764

© Skånearkeologi 2021

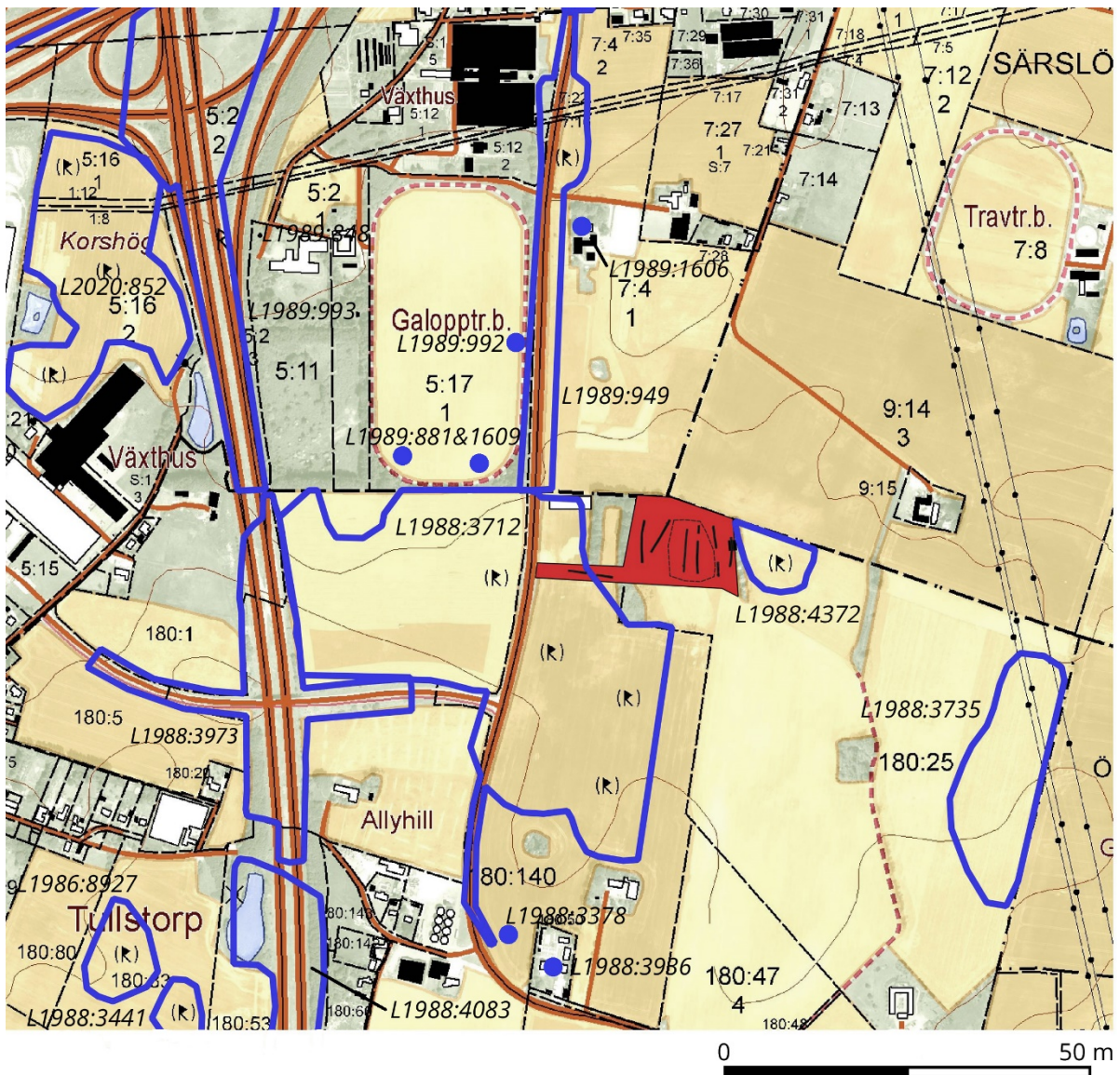
Innehåll

Sammanfattning	5
Inledning	5
Syfte och metod	5
Topografi och fornlämningsmiljö	5
Undersökningsresultat	7
L1988:3712	7
L1988:4372	7
Tolkning och källkritik	9
Utvärdering	10
Referenser	10
Tekniska och administrativa uppgifter	11

Figur 1. Karta över Skåne med Malmö kommun markerat med blått.

Figur 2. Del av fastighetskartan över Tullstorp. Undersökningsområdet är markerat med rött och schakten med svart. Fornlämningar är markerade med blå linje eller blå prick och fornlämningsnumren är kursiverade. © Lantmäteriet

Sammanfattning

Med anledning av att Stadsfastigheter, Malmö stad planerar uppföra ett LSS boende inom fastigheterna Tullstorp 180:25 och 180:41 som berör fornlämningarna L1988:3712 och L1988:4372, beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgränsa de två fornlämningarna inom undersökningsområdet.

Nio sökschakt med en sammanlagd yta av 733 m² upptogs med grävmaskin vilket motsvarar knappt 4 % av undersökningsområdets totala area. I schakten framkom 11 gropar, 9 stolphål och 8 hårdar.

I de schakt som upptogs inom L1988:3712 framkom inga fornlämningar. Inom den östra delen av undersökningsområdet framkom två områden med anläggningar som troligen utgör en västlig utbredning av fornlämning L1988:4372. De två anläggningskoncentrationerna är separerade av ett område som troligen har utgjort en sandtäkt.

Inledning

Med anledning av att Stadsfastigheter, Malmö stad planerar uppföra ett LSS boende inom fastigheterna Tullstorp 180:25 och 180:41 som berör fornlämningarna L1988:3712 och L1988:4372, beslutade länsstyrelsen Skåne om en avgränsande arkeologisk förundersökning.

Syfte och metod

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att avgränsa de två fornlämningarna inom undersökningsområdet.

Undersökningen genomfördes i form av sökschaktning med grävmaskin. Framkomna anläggningar, lager och delar av schakthögarna undersöktes i ytan med metalldetektor. Anläggningar, lager och schakt inmättes med en RTK-GNSS (GPS). En sektion är dokumenterad i skala 1:20.

Topografi och fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet som var 19 205 m² stort ligger i ett flackt fullåkerslandskap i nordöstra delen av Malmö kommun. Själva undersökningsområdet utgörs av en sandig höjd medan omgivande marker består av moränleror. Den utstickande delen av undersökningsområdet i väster utgjordes av obrukad åkermark som till stora delar var påverkad av sentida schaktning. Den östra delen utgjordes av en viltåker omgiven av busk- och träridåer i öster, väster och norr. I söder och sydost vidtar ett låglänt område som enligt historiska kartor har legat som ängsmark och delvis även som öppet vatten (Geometrisk karta 1794, Enskifteskarta 1811).

Undersökningsområdet är omgivet av talrika fornlämningar som i en del fall har varit föremål för arkeologiska undersökningar, bland annat i samband med den så kallade "Vägverksdelen" inom projektet Öresundsförbindelsen. Nedan följer en redovisning av registrerade fornlämningar utifrån Fornsök samt tillgängliga arkeologiska rapporter (figur 2).

L1986:8927 – Boplats med en utbredning av ca 140 x 100 m. Fornlämningen består av spridda boplatslämningar i form av 1 hård, 13 gropar, 2 stolphål och 1 kulturlager. Påträffades vid arkeologisk utredning, steg 2, år 2016.

L1988:3378 – Lösfynd bestående av 1 grovhugget förarbete till en fyrsidig flintyxa/mejsel.

L1988:3441 – Boplats med en utbredning av ca 80 x 70 m. I samband med arkeologisk utredning år 1993 iaktogs slagen flinta och skärersten i området.

L1988:3735 – Boplats(?) med en utbredning av ca 350 x 120 m. I matjorden förekom sparsamt till måttligt med av slagen flinta. Inom området fanns även rikligt med naturlig flinta.

L1988:3712 – Boplatsområde med en utbredning av ca 520 x 500 m. I matjorden förekommer måttligt till riklig förekomst av slagen flinta. Även bränd flinta och skörbränd sten förekommer. I norra delen fanns ett upplöjt sotlager med skörbränd sten. En 320 x 60 m remsa ungefär mitt i området var beväxt med gröda och endast spridda flintavslag påträffades. Boplatsens utsträckning åt öster är något osäker på grund av att åkern ställvis var bevuxen med gröda. Fynd påträffade inom området: 1 avslag av slipadflintyxa, 5 brända flintor, 4 avfallsbitar, 28 avslag, 10 retuscherade avslag, 1 ythugget avslag, 1 fragment av borrh, 1 ythugget spånfragment och 1 avfallsbit med retusch. Den västra delen av fornlämningen har varit föremål för en arkeologisk utredning 2018 varvid det framkom 125 anläggningar och 20 lager. Anläggningarna utgjordes av 25 diken, 64 gropar, sex härdar, 3 rännor och 27 stolphål. De lämningar som framkom vid utredningen tolkades som boplatslämningar. Över hela utredningsområdet iaktogs bearbetad flinta i matjorden. Flintan kunde dateras till stenålder/äldre bronsålder, samt till yngre bronsålder/äldre järnålder (Grehn 2018).

L1988:3936 – Lösfynd bestående av 1 fyrsidig tjocknackig yxa av gul/brunflinta. Upphittad vid Tullstorpsskolan.

L1988:3973 – Boplatsområde som undersöktes i samband med projektet Öresundsförbindelsen. Boplatsen låg på en markerad höjd i landskapet. Vid undersökningen framkom två långhus som daterades med C14 metoden till yngre romersk järnålder. I övrigt framkom gropar och härdar. Delar av matjorden undersöktes varvid ett stort flintmaterial kunde tillvaratas som bland annat visade att det förekom flinta bearbetad med neolitisk teknologi och bronsålder/järnålders teknologi (Högberg 2007).

L1988:4372 – Boplats med en utbredning av ca 120 x 90 m. I matjorden påträffades rikligt med slagen och bränd flinta. I ett upplöjt sotlager framkom en keramikbit. Fornlämningens östra begränsning kunde ej avgöras eftersom grävningens arbeten för Sydgasledningen hade utförts och uppkörda vägar omöjliggjorde avgränsningen. Fynd av 1 skrapa, 1 tvärpil/spårfragment, 1 keramikbit, 2 retuscherade avslag, 14 avslag, 6 avfallsbitar och 3 brända flintor.

L1988:4083 – Boplatsområde, undersökt och borttaget, ca 500 x 50–95 m. Vid sökschaktning år 1997 framkom inom området stolphål, kulturlager, rännor och gropar. Den norra delen blev inte föremål för en arkeologisk slutundersökning.

L1989:848 – Högrest, ca 20 x 3 m stor och 1,4 m hög. I sydvästra delen avskuren av väg och kantsatt med sten. På östra sidan avskuren av gräsmatta. Enligt Ingemar Ingers har högen haft namnet Korshög.

L1989:949 – Boplatsområde med en utbredning av ca 660 x 40–65 m. Inom området tillvaratogs vid ytfyndsinventering år 1997 1 mejsel av flinta, 1 skivborr, 1 flintspån, 2 flintavslag, 1 flintavfall med retuscher och 1 skära.

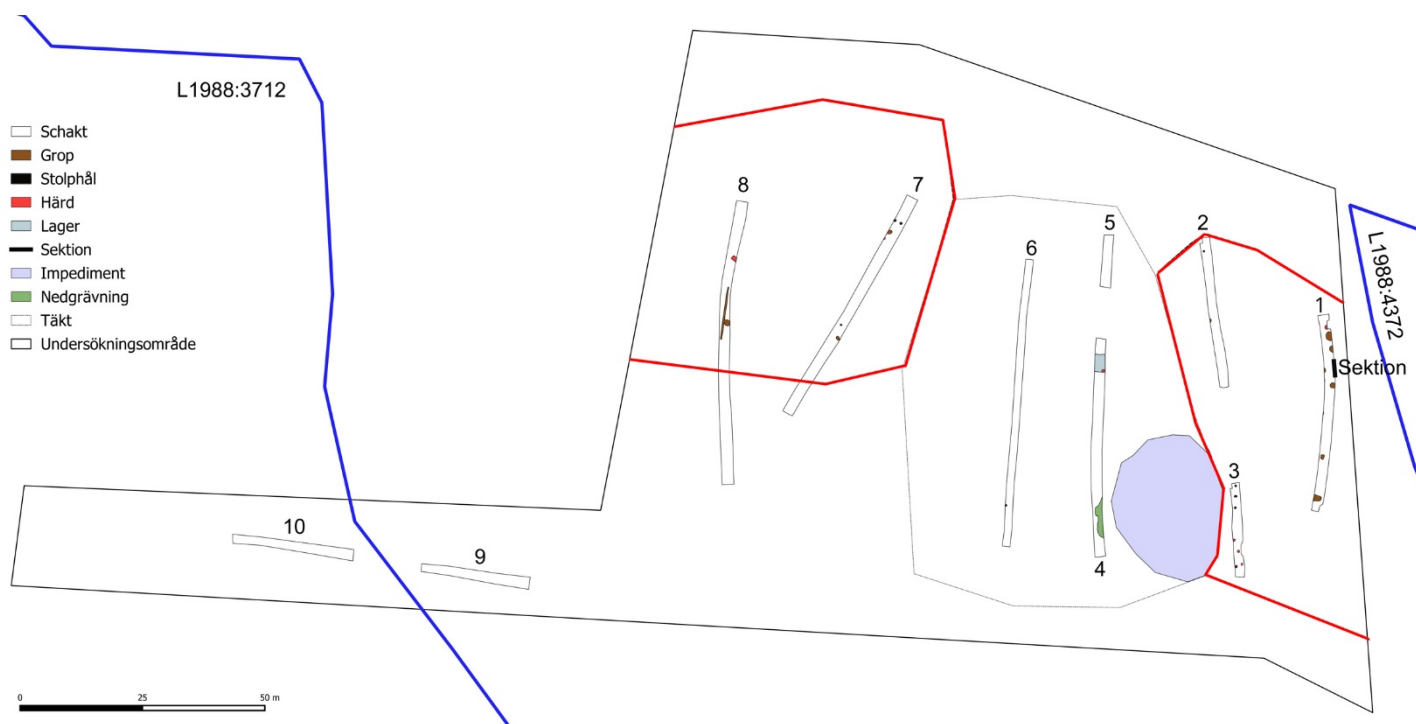
L1989:992 – Fyndplats för ett kombinationsredskap av flinta (skrapa/borrh).

L1989:993 – Boplatsområde med en utbredning av ca 700 x 40–200 m. Inom området tillvaratogs vid en arkeologisk utredning (ytfyndsinventering) år 1997, 1 borrh, 1 spån, 2 knackstenar, 1 yxämne, 1 kärnborrh?, 3 avslag med retuscher, 9 flintavfall varav åtta med retuscher och 1 bronsknapp med dekor.

L1989:1606 – Lösfynd bestående av 2 tjocknackiga flintyxor, 1 tunnackig flintyxa och 1 trindyxa av bergart, upphittade inom fastigheten. Den ena tjocknackiga flintyxan är upphittad sydväst om gården och den andra väster om bostadshuset i nuvarande hästhagen. Den tunnackiga yxan är upphittad nordväst om gården och trindyxan vid ett drivhus.

L1989:1609 – Fyndplatser för 1 trapetsformig flintskrapa och en avslagsskrapa av flinta. Båda tillvaratagna vid ytfyndsinventering år 1997. Inom travbaneområdet iaktogs vid inventeringstillfället ytterligare slagen och bränd flinta.

L2020:852 – Vid en arkeologisk utredning 2019 upptogs sammanlagt ca 2 700 m². Det påträffades rikligt med slagen flinta. Fyndmaterialet dominerades av flintavslag men en även en tjocknackig slipad flintyxa med omhuggen egg påträffades. Vid sökschaktningen framkom 59 anläggningar i form av 38 stolphål, 15 gropar, 4 härdar och 2 rännor (Friman 2019).

Figur 3. Plan med samtliga schakt, anläggningar och lager. De två intilliggande fornlämningarna är markerade med blå linje. De två områdena med anläggningar är markerade med röd linje.

Undersökningsresultat

Nio sökschakt med en sammanlagd yta av 733 m² upptogs med grävmaskin vilket motsvarar knappt 4 % av undersökningsområdets totala area. I schakten framkom 11 gropar, 9 stolphål och 8 härdar.

I syfte att avgränsa fornlämningen L1988:4372 påbörjades sökschaktningen i den östra delen, närmast fornlämningen (schakt 1; figur 3).

L1988:3712

Två mindre sökschakt upptogs inom den del av undersökningsområdet som berörde fornlämningen L1988:3712 (schakt 9–10, figur 3). I det östliga schaktet (schakt 9) framkom endast täckdiken. Schaktet avbröts då ett större täckdike korsade sökschaktet. Det västliga schaktet (schakt 10) berörde mestadels omrörda massor och avbröts därför efter drygt 20 meter. Troligen har de schaktningsarbeten som utförts norr om undersökningsområdet, i samband med uppförandet av en industribyggnad, sträckt sig in på förundersökningsområdet. I öster finns en naturlig avgränsning av fornlämningen i form av en kraftig höjdskillnad.

L1988:4372

Schakt 1

Schakt 1 var drygt 40 meter långt och drygt 2 meter brett. Höjdskillnaden mellan den norra och den södra delen av schaktet var ca 1,4 m med lägsta punkten i norra delen. Matjordstäckets (matjord och kolluvier) var som kraftigast i norra delen med en mäktighet om ca 1 meter och tunnast i söder med en tjocklek om 0,5 meter. I norra delen av schaktet sjönk topografin kraftigt varför schaktet inte drogs längre norrut.

I schaktet framkom 10 anläggningar bestående av 8 gropar och två härdar. Det påträffades några bitar keramik och en hel del flintavslag. I den norra delen av schaktet förekom kraftiga kolluvier som orsakats av jorderosion. Denna erosion har börjat redan när man har botten på platsen eftersom det förekom anläggningar på flera nivåer. Schaktväggarna uppvisade flera lager och ett par anläggningar vid framrensning. Sektionerna i västra respektive östra schaktväggen skiljde sig en del åt vilket tyder på att det förekommer flera olika ytmässigt begränsade lager. En två meter lång sektion valdes ut för dokumentation för att det i schaktväggen förekom

lager med V-formade mönster som kan ha uppstått genom ärnning med årder (figur 4).

Schakt 2

Schaktet var drygt 30 meter långt med en bredd av ca 2 meter. Höjdskillnaden mellan den norra och den södra delen av schaktet var ca 0,9 m med lägsta punkten i norra delen. Matjordstäckets tjocklek var ca en meter tjockt i norra delen och ca 0,5 m i den södra delen.

I schakt 2 framkom endast ett stolphål och en grop. I norra delen av schaktet sjönk topografin kraftigt varför schaktet inte drogs längre norrut.

Schakt 3

Schakt 3 var knappt 30 meter långt med en bredd av ca 2 meter. Schaktet drogs omedelbart öster om impedimentet. Södra och norra delen av schaktet låg på samma nivå. Matjordstäckets tjocklek är ca 0,4 m tjockt.

I schaktet framkom 5 stolphål och 3 härdar. Enstaka fynd av flintavslag gjordes.

Schakt 4

Schakt 4 var drygt 40 meter långt och drygt 2 meter brett. Schaktet var planerat att dras omedelbart väster om impedimentet men då det framkom rivningsmassor bestående av mestadels tegelstenar och några vattenledningsrör av gjutjärn flyttades schaktet längre västerut. Södra och norra delen av schaktet låg på samma nivå. Matjordstäckets tjocklek varierar mellan ca 0,4 och 0,5 meter.

I schaktet påträffades ett parti med ursprunglig matjord i vilket det låg en härd. Invid impedimentet framkom en större nedgrävning som tolkas utgöra rester efter en sandtäkt. I schaktet saknades ett övergångsskikt mellan matjord och underlag. Det förekom även plogspår. Avsaknandet av ett övergångsskikt (alv) har tolkats som att matjorden har schaktats bort vid något tillfälle.

Schakt 5

Schakt 5 var ca 11 meter långt och drygt 2 meter brett. Höjdskillnaden mellan den norra och den södra delen av schaktet var ca 0,5 m med lägsta punkten i norra delen. Matjordstäckets tjocklek varierar mellan ca 0,3 och 0,4 meter. Även i detta schakt saknades ett övergångsskikt mellan matjord och underlag. I norra delen av schaktet sjönk topografin kraftigt varför schaktet inte drogs längre norrut.

Inga anläggningar framkom i schaktet.

Schakt 6

Schakt 6 var ca 59 meter långt och ca 1,5 meter brett. Det förekom ingen nivåskillnad mellan södra och norra delen av schaktet. Matjordstäckets tjocklek varierar mellan ca 0,3 och 0,4 meter. Även i detta schakt saknades ett övergångsskikt mellan matjord och underlag och därför inskränktes schaktbredden till 1,5 meter.

I södra delen ett sotigt stolphål.

Schakt 7

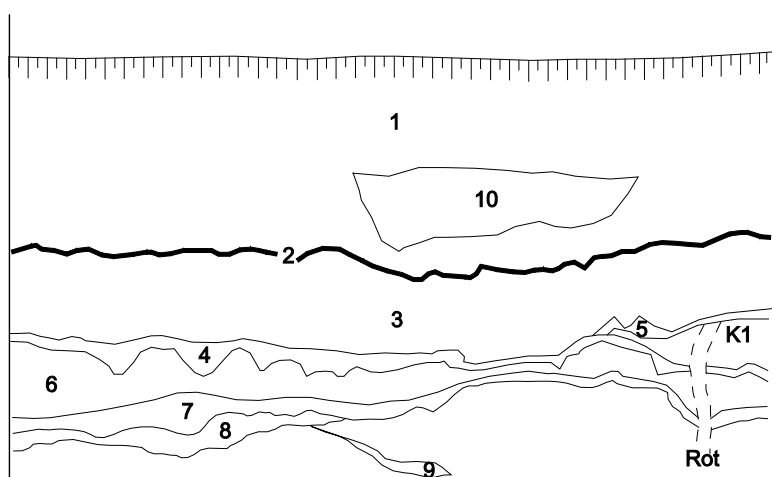
Schakt 7 var drygt 50 meter långt och drygt 2 meter brett. Höjdskillnaden mellan den norra och den södra delen av schaktet var ca 1,3 m med lägsta punkten i sydvästra delen. Matjordstäckets tjocklek varierar mellan ca 0,4 och 0,6 meter. I sydvästra delen av schaktet berördes ett våtmarksområde.

I schaktet framkom 3 stolphål, 2 gropar och 1 härd.

Schakt 8

Schakt 8 var drygt 58 meter långt och drygt 2 meter brett. Höjdskillnaden mellan den norra och den södra delen av schaktet var ca 1 meter med lägsta punkten i södra delen. Matjordstäckets tjocklek varierar mellan ca 0,4 i norra delen och 0,6 meter i södra delen. I södra delen av schaktet berördes ett våtmarksområde.

I schaktet framkom 1 dike, 1 grop och 1 härd.

Figur 4. Sektionsritning över en två meter bred del av schaktväggen i schakt 1 (figur 3). Skala 1:20.

- L.1: Matjord.
- L.2: Mörkbrun strimma. Utfällning?
- L.3: Gråbrun humös sand.
- L.4: Svartbrunt hårt lager.
- L.5: Mörkbrun humös sand.
- L.6: Något mörkare än L.3.
- L.7: Något mörkare än L.4.
- L.8: Liknar L.2.
- L.9: Mörkbrun sand.
- L.10: Sotig anläggning.
- K1: MMA 141:1

TOLKNING OCH KÄLLKRITIK

Det rådde en extrem torka vid schaktningen vilket medförde att det var svårt att upptäcka anläggningar om de inte var svarta av sot. Detta kan möjligen förklara varför så få stolphål påträffades.

Inom fornlämningen L1988:3712 påträffades inga fornlämningar. De talrika täckdikena tyder på att området är mycket fuktigt, åtminstone periodvis. Merparten av den del av undersökningsområdet som sträcker sig in i fornlämningen har blivit påverkad av schaktningens arbeten. Troligen i samband med uppförandet av en industribyggnad med tillhörande parkering norr om undersökningsområdet.

Boplatsen L1988:4372 torde kunna dateras till bronsålder utifrån fynden av keramik och flintteknologin som var av god kvalitet med en tendens till bifacial teknik. Mynningsskärkans form kan tyda på äldre bronsålder. Vid fornminnesinventeringen påträffades en tvärpil/spånfragment som ger en datering till tidig- eller mellanneolitikum. De fåtaliga keramikbitar som påträffades vid förundersökningen är dock som äldst senneolitiska. Det kan naturligtvis vara så att fornlämningen består av flera kronologiska faser.

I schakt 1 kunde en betydande kolluviebildning konstateras. I den två meter breda sektion som dokumenterades förekom V-formade mönster som kan vara spår efter ärjning (figur 4). I samband med projektet Öresundsförbindelsen kunde man se att kolluviebildningar började bildas under yngre bronsålder. Förmodligen som ett resultat av ett allt intensivare åkerbruk (Engelmark & Linderholm 2008, s.42 ff).

I den östra delen av undersökningsområdet framkom ett område som verkar ha varit utsatt för sandtäkt (figur 3). Inom detta område framkom endast ett sotigt stolphål och en lagerrest med en härd. I schakten saknades ett övergångsskikt mellan matjord och underlag och intill ett impediment framkom en större nedgrävning som troligen sträcker sig in under detta. I ett försök att lägga ett schakt i omedelbar anslutning till impedimentet påträffades rivningsmassor bestående av tegel, gjutjärnsrör m.m. Det framkom även sentida metallskräp i schakthögarna intill impedimentet vid metalldetektoravsökningen. Tolknningen är att impedimentet utgörs av en sandtäkt som fyllts med rivningsmassor. De lämningar som framkom dels i nordvästra delen av undersökningsområdet, dels längst i öster torde utgöra spåren efter samma boplats men som ger intryck av att vara två olika lämningar beroende på avsaknaden av anläggningar mellan dem.

FNR	ID	SAKORD	TYP	MATERIAL	DEL	ANTAL	VIKT	SCHAKT	BESKRIVNING
1	K1	Kärl	Förhistorisk	Keramik	Mynning	1	6	1	Sektion
2	K2	Kärl	Förhistorisk	Keramik		1	8	1	
3		Kärl	Förhistorisk	Keramik		3	17	1	Lösfynd
4		Avslag m. retusch		Flinta		1	45	1	Lösfynd

Tabell 1. Tabell över de tillvaratagna fynden.

Utvärdering

Syftet med den avgränsande förundersökningen har uppnåtts i och med att de två tidigare kända fornlämningarna har kunnat avgränsas inom undersökningsområdet.

Inom den västra delen av undersökningsområdet som berör fornlämning L1988:3712 framkom inga lämningar och några ytterligare arkeologiska insatser är inte motiverad.

I händelse av exploatering bör de två områdena med anläggningar i den östra delen av undersökningsområdet bli föremål för fördjupad förundersökning för att kunna bedöma den vetenskapliga kvaliteten på lämningarna. Vid en eventuell förundersökning i den östligaste delen bör det finnas en beredskap för att anläggningar förekommer uppe i kolluviet. Det planerade LSS boendet är tänkt att uppföras i den västra delen varför en fördjupad förundersökning i detta läge endast bör vara aktuell för det västra anläggningsområdet.

Figur 5. Undersökningsområdet inlagt på en geometrisk karta över Tullstorp från 1794. Den västra och sydvästra delen av undersökningsområdet berör ängsmark vilket indikerar att marken varit alltför vattensjuk för att kunna odlas. På enskifteskartan från 1811 har man dessutom anlagt en damm inom området.

Referenser

Litteratur

- Friman, B. 2019. Sunnanå 5:16. Förhistoriska boplatslämningar. Rapport över arkeologisk utredning 2018. Arkeologerna Statens historiska museum rapport 2019:118.
- Grehn, F. 2018. Tullstorp 180:22. Arkeologisk utredning 2018. Sydsvensk Arkeologi rapport 2019:08.
- Högberg, Anders. 2007. Öresundsförbindelsen. Fortuna 17. Rapport över arkeologisk slutundersökning. Rapport nr 32. Malmö Kulturmiljö, Malmö.
- Engelmark, R & Linderholm, J. 2008. Människa och landskap – en komplicerad dynamik. Malmöfynd nr 15. Malmö Kulturmiljö.

Kartmaterial

- Fastighetskartan
Enskifteskarta 1811
Geometrisk karta över Tullstorp från 1794

Internetreferenser

- Fornsök

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens diarienummer431- 8128-2021
Skånearkeologis diarienummer 202110
Arkivnummer S 09:86
Accessionsnummer MMA 141

Län Skåne
KommunMalmö
Socken Södra Sallerup
Fastighet Tullstorp 180:25 & 180:41
RAÄ-nummer L1988:3712, L1988:4372/ Södra Sallerup 40:1, Södra Sallerup 41:1

Koordinatsystem Sweref 99 TM
N koordinat6163954
E koordinat 381846
M ö.h. 11-13

Fältarbetstid2021-06-21-2021-06-22
Antal arbetsdagar2
Antal arkeologtimmar 16
Antal maskintimmar 16

Undersökningsområde 19 205 m²
Undersökt yta733 m²

Projektansvarig Per Sarnäs
Uppdragsgivare Stadsfastigheter, Malmö stad

Arkivmaterial i form av shp-fil, digitala foton, fältritning och rapportoriginal förvaras på Malmö Museer.